

Iš “Elektrėnų kronika” 2023 m. sausio 27 - vasario 2 d. Nr. 4 (1226)

Elektrėnai – perlas energetikoje, o perlas energetikoje – veteranai

Julija Kirkilienė

Kas būtų, jei Lietuvoje staiga dingtų elektra? Sakysite, kad Ukrainos tai vienas, tai kitas regionas be elektros išgyvena... O kaip žmonės gyveno iki elektros atsiradimo? Mes nebenorėtume taip gyventi, nepaisant to, kaip brangiai už elektrą tektų mokėti? Dėl to, kad Lietuva būtų elektrifikuota, nuo 1960 metų į dabartinį Elektrėnų kraštą gyventi kėlėsi geriausi šalies energetikai, kurie pastatė elektrinę ir mūsų miestą – Elektrėnus. Informacija iš pirmų lūpų Šešiasdešimt treji metai prabėgo nuo to laiko, kai 36 metų inžinierius–elektrotechnikas Pranas Noreika, apžiūrinėdamas vietą naujosios Lietuvos elektrinės statybai, pasakė sparnuotąją frazę: „Esu tuščių laukų direktorius“. Tuose tuščiuose laukuose pastatyta buvo Lietuvos elektrinė ir Elektrėnų miestas. Tų laikų energetikai dabar vadinami veteranais. Visą gyvenimą sąžiningai dirbę veteranai, dirba ir būdami pensinio amžiaus: leidžia knygas, kad istorijai paliktų tikrą informaciją – iš pirmų lūpų. Veteranai keičiasi, bet energetikų atsakomybė prieš žmones lieka. Šiais metais veteranų redakcinė kolegija išleido knygos „Lietuvos energetika“ IX tomą. Knygos pristatymas ir gražus veteranų susibūrimas sausio 12 dieną įvyko Elektrėnų viešojoje bibliotekoje. Knyga išleista tik 500 egz. tiražu – veteranai sako, kad vis sunkiau yra surasti rėmėjų ir apeliavo į savivaldybės vadovų širdis, kad ir jie galėtų tokius leidinius paremti. Savivaldybės vadovai teisinosi, kad jie išleidę keletą knygų apie Elektrėnus, kuriose visa Elektrėnai – perlas energetikoje, o perlas energetikoje – veteranai da skiriama vietos Lietuvos elektrinei ir neatsakė prisidėti prie X tomo išleidimo, kuris jau ruošiamas. Veteranams rūpi Renginyje dalyvavęs „Ignitis gamyba“ generalinis direktorius Rimgaudas Kalvaitis sakė, kad energetikoje viskas keičiasi ciklais, tai ir Lietuvos elektrinėje pastatyti 9 blokai, o veteranai apie Lietuvos energetiką išleido IX tomos knygy. Šis tomas skirtas Lietuvos energetikos dispečerizacijai ir akcinės bendrovės „Litgrid“ veiklai. Taip pat leidinyje pateiktos energetikų, gimusių 1931– 1940 metais biografijos. Pirmas knygos tomas išleistas buvo 1982 metais. Pirmoje knygoje aprašyta Lietuvos energetikos istorija nuo seniausių laikų iki 1940 metų. Antrame tome (1992) apžvelgta Lietuvos energetikos raida nuo 1940 m. iki 1990 m. Trečiame tome (2004) pateiktas Lietuvos energetikų biografijų žinynas. Ketvirtame tome (2006) pratęstas biografijos žinynas bei pateikti iškilų energetikų prisiminimai. Penktas tomas (2015) tęsia Lietuvos energetikos istoriją ir apima nepriklausomybės metus nuo 1990 iki 2014 m. Šeštasis tomas (2017) skirtas energetikos ištakoms ir prieškario Lietuvai, kai buvo pasiektas proveržis energetikoje. Taip pat pateiktos biografijos asmenybių, gimusių iki 1920 metų. Septintasis tomas (2019) skirtas Lietuvos energetikai pokario – 1944–1962 m. – laikotarpiui. Statistinius faktus pajvairino gyvų liudytojų prisiminimai. Aštuntame tome (2020) pateikiama informacija apie 1937 m. įkurtą valstybės kapitalo akcinę bendrovę „Elektra“. „Po daugelio politinių, ekonominių ir techninių transformacijų jos darbus tęsia AB „Ignitis“ (Vilius Šaduikis, „Lietuvos energetika“, IX tomas, Pratarė). Knygos redakcinę kolegiją sudaro: Vilius Šaduikis, pirmininkas, Anzelmas Bačauskas, Saulius Kutas, Viktoras Mekas, Vytautas Miškinius, Zenonas Ružinskas, Vitulis Valeika, Laimė Valatkienė. Šviesi Elektrėnų ateitis Susitikime su veteranais AB „Ignitis gamyba“ gen. direktorius veteranams ir į susitikimą atvykusiems svečiams pristatė anglų k. sukurtas ir pasaulio visuomenei skirtas skaidres apie energetikos aplinką: anksčiau Lietuva buvo eksportuojanti valstybė, dabar importuojanti. Apie 2030 metus vėl planuojama tapti eksportuojančia valstybe, kadangi tokios hidroakumuliacinės elektrinės, kokia yra Kruonio elektrinė, 1 tūkst. kilometrų spinduliu nerasi. „Ignitis“ planuoja statyti penktą agregatą, saugojimui surenkantį mažųjų elektrinių galias. Lietuvos elektrinė, sako R. Kalvaitis, buvo sukaupusi dujų atsargų, todėl IX blokas, pagal poreikį, įjungiamas. Tiek Lietuvos elektrinėje, tiek Kruonio HAE aktyviai ruošiamasi būsimos elektros galios eksportui, todėl vyksta restauravimo darbai. Be to, planuojama iki 2035 metų padvigubinti vėjo ir saulės energijos gamybą, o per tą laiką Elektrėnai ir Kruonis turėtų tapti tikra energetikos širdimi, kur bet

kurios avarijos atveju elektros tiekimas bus užtikrinamas. Tiesa, ne visi veteranai dabartinio elektrinės direktoriaus optimizmu tikėjo, bet sakė tikintis, kad optimizmas bet kokiais laikais yra gerai. Prisiminimai Vienas iškiliausių energetikų veteranų, nuo 1960 metų buvęs direktoriaus Prano Noreikos dešiniąja ranka, veteranų vadinamas elektrinės smegenimis, Viktoras Mekas susirinkusiems dar trumpai priminė elektrinės statybos „virtuvę“ ir istoriją, prisiminė darbuotojų atsakingumą ir pateikė pavyzdį, kai kitoje sovietinėje elektrinėje dėl metalo markės neatitikimo, nuvirto svarbus statinys. Lietuvos elektrinės statyboje metalo kontrolei buvo skiriamas ypatingas dėmesys. O dėmesio, pagal tų metų technologijas, daug skirti reikėjo kiekvienai sričiai. Vyras prisiminė, kaip bloko paleidimo procese energetikai per tris aukštus prie įrenginių vienas kitam rankomis rodmenis perdavinėjo. Atsakingumo reikėjo ir saugumo technikos darbuotojams. Regimantas Vilutis prisimena laimingai pasibaigusį įvykį, kai darbuotojai dažė ne tą įrengimą, nuo kurio buvo atjungta elektros įtampa ir kuris buvo paruoštas dažymui, o veikiantį įrengimą. „Gerai, kad dažytojas, stovėdamas ant medinių kopėčių, nesugalvojo įsitverti į kurį įrenginį“, - prisiminimais dalinosi energetikas. Prisiminimais besidalijantys veteranai sakė gyvenantys taip gerai, kaip niekad, dalijosi įspūdžiais, kaip jie prasmingai leidžia gyvenimą, keliauja ir apgailėstavo, kad nebegali susitikinėti elektrinės pirtyje ir baseinėlyje, kur jiems daug metų tokia galimybė buvo suteikta. Susitikimas užtruko daugiau nei dvi valandas, tad prie kavos pabendrauti ir prisiminimais pasidalinti veteranai ilgai nebeužtruko. Bet skirstėsi patenkinti, ne tik dėl naujos knygos, kurios nusipirkti ne kiekvienam užteko, bet ir todėl, kad vėl teko vienam kitą apkabinti, vienam kito balsą išgirsti.

Bibliotekoje pristatytas leidinio „Lietuvos energetika“ IX tomas

Sausio 19 d. Elektrėnų savivaldybės viešosios bibliotekos salėje pristatytas enciklopedinio leidinio „Lietuvos energetika“ IX tomas ir paminėta elektrinės I-ojo bloko paleidimo 60 metų sukaktis. Leidinio sudarytojas Vilius Ša duikis papasakojo apie Lietuvos energetikų senjorų klubo veiklą tęsiant enciklopedinio leidinio leidybą. IX tomas skirtas energetikos dispečerizacijos pradžiai ir jos plėtrai. Pirmas tomas buvo išleistas 1982 metais, 2023 metais planuojama išleisti X. Sveikinimo žodį tarė ir prisiminimais dalijosi Lietuvos inžinierius energetikas, Garbės energetikas, ilgametis Elektrinės vyriausiasis inžinierius Viktoras Mekas, Elektrėnų savivaldybės meras Kęstutis Vaitukaitis, energetikas senjoras Regimantas Vilutis. AB „Ignitis gamyba“ vadovas Rimgaudas Kalvaitis supažindino su šių dienų energetikos aktualijomis ir perspektyvomis, Elektrėnų savivaldybės administracijos direktorius Gediminas Ratkevičius pasveikino gausiai susirinkusius energetikus bei svečius ir padovanojo Elektrėnų 60-mečio sukakties proga išleistą knygą „Elektrėnų albumas“ Viliui Šaduikiui ir kitiems energetikams.

Tarybos ir mero sekretoriatas